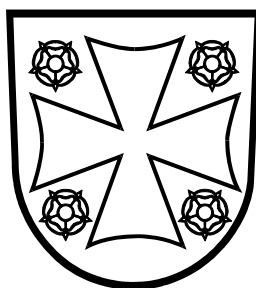

KIRKKOHERRAN- JA PIISPANVAALIN
TIEDOTUSKÄYTÄNNÖT
JA
HALLINNOLLISET MENETTELYOHJEET

Kirkkohallituksen 23.2.2006 asettaman työryhmän mietintö

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto
Sarja C 2006: 10

SISÄLLYS

1.	Johdanto	2
2.	Tiedottaminen kirkkoherran- ja piispanvaalissa	4
	2.1 Tiedottamisen lähtökohta	4
	2.2 Toimijat ja periaatteet	6
	2.3 Tiedottaminen kirkkoherranvaalissa	7
	2.4 Tiedottaminen piispanvaalissa	9
3.	Hallinnolliset ohjeet kirkkoherranvaalin suorittamisesta	10
	3.1 Vaalilautakunnan valinta	10
	3.2 Vaaliluettelo	10
	3.3 Äänestysajat ja -paikat	11
	3.4 Kuulutukset	12
	3.5 Ylimääräinen vaaliehdokas	13
	3.6 Muita vaalilautakunnan tehtäviä	14
	3.7 Ääntenlasku	15
	3.8 Toimenpiteet vaalin jälkeen	17
4.	Hallinnolliset ohjeet piispanvaalin suorittamisesta	18
	4.1 Valitsijat	18
	4.2 Ehdokasasettelu	20
	4.3 Vaalitoimitus	21
	4.4 Arkkipiispan vaali.....	23

Liitteet

1. Kuulutukset kirkkoherranvaalissa
2. Ennakkoäänestysmateriaalin lähetekirje
3. Kirkkoherranvaalin vaalilippu
4. Ilmoitus kirkkoherranvaalissa vaalisijalla olevista hakijoista
5. Kirkkoherranvaalin vaaliprosessin kulku seurakunnassa
6. Valitusosoitus kirkkoherranvaalissa
7. Piispanvaalin vaaliprosessin kulku hiippakunnassa

1. JOHDANTO

Työryhmä sai tehtäväkseen valmistella menettelyohjeet kirkkoherranvaalin ja piispanvaalin toimittamista varten. Työryhmän asettamiseen on johtanut ennen kaikkea vaalien tiedotuskäytännöissä vallitseva epäyhtenäisyys. Vaaleja koskevaan tiedottamiseen onkin työskentelyssä kiinnitetty erityishuomiota. Kirkkoherran- ja piispanvaaleista ei ole käytettävissä yhtenäisiä menettelyohjeita. Kun lisäksi molempia vaaleja koskeviin säännöksiin on viime aikoina tullut muutoksia, työryhmä piti tarpeellisena valmistella hallinnolliset ohjeet vaalien toimittamiseksi.

Papinvaalin lähtökohtaisena periaatteena on ollut, että seurakunta kutsuu itselleen papin. Siten täyttöprosessin ensisijainen subjekti on seurakunta eikä virkaa hakeva pappi. Tämän on katsottu merkitsevän sitä, että papin virkaan ei pyritä eikä edes hakeuduta, vaan ollaan vain kutsua ajatellen saatavilla. Tällainen ajattelutapa on aiheuttanut sen, että hakuprosessissa mukana olevien pappien rooli suhteessa ääni-oikeutettuihin seurakuntalaisiin on hyvin passiivinen. Korrektina on pidetty käytäntöä, jossa hakijan ominaisuuksista ja näkemyksistä kertovat pappia tukevat seurakuntalaiset, ei pappi itse.

Kirkkolaisissa oli aiemmin säännös, joka kielsi papilta äänen keräilyn ja vaalisaar-
nassa ”omaan puoleensa” puhumisen. Säännöksessä sinällään tarkoitettiin hyvin henkilökohtaista ja syvällistä vaikuttamista äänestäjien käyttäytymiseen. Varsinaisesti se kielsi vaalissa ehdolla olevaa pappia antamasta tai lupaamasta äänestämisen vastikkeeksi seurakuntalaiselle jotakin tätä hyödyttävää. Kirkkolain katsottiin kieltävän papin vaalissa olevaa esiintymistä aktiivisesti julkisuudessa ja tuomasta esiin itseään ja näkemyksiään. ”Totuttu ja vakiintunut tapa” oli olla hiljaa. Äänen keräilystä ja omasta puolestaan puhumisesta valitettiin tuomiokapituleihin eräiden papinvaalien yhteydessä, ja kapitulit katsoivatkin totutusta ja vakiintuneesta tavasta poiketun. Ketään ei kuitenkaan ole tuomittu liian aktiivisesta esiintymisestä vaaliprosessissa.

Edellä mainittu, nyttemmin kumottu kirkkolain säännös ja sen tulkinta johtivat siihen, että papinvaalissa olleet papit toivat näkökantojaan julki välillisesti kannattajiensa kautta. Tällaisella julkitulolla etuja saavuttivat erityisesti tutut ehdokkaat sekä sellaiset ehdokkaat, joilla oli hyvin aktiivinen ja taitava kannattajajoukko. Varsinaisen järjestäytyneen tukiryhmän olemassaoloa ei pidetty suotavana. Tiedon perustuminen toissijaiseen lähteeseen on kuitenkin aina ongelmallista. Tosiasiassa vaalissa olevan papin myötävaikutus on ollut edellytyksenä kannattajakunnan tekemälle ehdokkaan mainostus- ja esittelytyölle.

Ehdokkaiden julkisuusprofiilin mataluutta on siis perusteltu seurakunnan sisäisistä lähtökohdista käsin. Matala julkisuusprofiili on koettu ongelmalliseksi erityisesti suurissa kaupungeissa. Kun yhteiskunta on muuttunut ja yleinen kiinnostus kirkkoa kohtaan laskenut, julkisuusprofiili nousee tärkeäksi. Matala julkisuus on yhtenä syynä vaikuttanut äänestysaktiivisuuden laskuun.

Eräissä viime aikojen kirkkoherranvaaleissa ehdokkaat ovat jyrkästi poikenneet totutusta ja vakiintuneesta tavasta olla vaiti seurakunnan järjestämien vaalitulaisuuksien ulkopuolella. Ehdokkaat ovat aktiivisesti hakeneet itselleen ja näkemyksilleen julkisuutta ja näkyvyyttä mm. lähettämällä vaalimainoksia, käyttämällä mediaa eri tavoin, tapaamalla äänestäjiä ja järjestämällä kuljetuksia vaalipaikalle. Aktiivisuutta on perusteltu toisaalta mielipiteen- ja sananvapaudella ja toisaalta äänestäjien oikeudella saada tietoa muidenkin kuin ennestään tuttujen ehdokkaiden näkemyksistä ja tavoitteista. Tietoisena tavoitteena on lisäksi ollut halu herättää vaalia kohtaan mielenkiintoa seurakunnan aktiivisen ydinjoukon ulkopuolella. Ainakin osassa tapauksia pyrkimyksenä on ollut tavoite oman kannatuksen löytymiseen aktiivin sisäpiirin ulkopuolelta.

Kuten papin myös piispan vaalin lähtökohtaisena periaatteena on ollut, että kirkko kutsuu itselleen paimenen. Siten piispan viran täyttöprosessin ensisijainen subjekti on hiippakunta eikä tehtävään valmis pappi. Vielä enemmän kuin papin vaalissa piispan vaalissa tämän on katsottu merkitsevän sitä, että virkaan ei pyritä, eikä edes hakeuduta, ollaan vain kutsua ajatellen saatavilla.

1990-luvulle asti piispaehdokkaiden esiin nostaminen tapahtui vähitellen valitsijoiden ja tiedotusvälineiden keskustelun avulla. Piispakandidaattia ajavat ryhmät toimivat epävirallisesti ja ainakin aluksi julkisuudelta piilossa. Piispaksi ajatellulta kysyttiin toki suostumus, mutta varsinaista ehdokkuutta ei ollut. Tällainen tilanne merkitsi prosessissa oleville papeille hyvin passiivista roolia suhteessa äänioikeutettuihin. Ensisijassa tiedotusvälineiden ohjaamana pyrittiin kertomaan ehdokkaiden ominaisuuksista ja näkemyksistä.

Vuonna 2000 otettiin kirkkolakiin uudet säännökset piispanvaalin ehdokasasettelusta: Vähintään kymmenen äänioikeutettua voi asettaa ehdokkaan piispanvaalissa. Kun vaalissa on näin viralliset ehdokkaat, heidän esittelyään voidaan yhteisesti organisoida tasapuolisuuden saavuttamiseksi. Tehtävä kuuluu tuomiokapitulille, joka esittelee ehdokkaat ja järjestää yhteisiä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia.

Piispaehdokkaan aktiivista vaalityötä ei edelleenkään pidetä suotavana tai korrektilä. Valitsijayhdistysten tekemä vaalityö ja sen julkisuus ovat sen sijaan viime piispanvaaleissa erittäin voimakkaasti kasvaneet. Henkilökohtaisten kontaktien lisäksi käyttöön on otettu mm. internetin kotisivut. Näillä myös ehdokkaat ovat voi-

neet laajasti esitellä itseään ja näkemyksiään. Tukiryhmien ja niiden käytettävänä olevien resurssien laajuus on tullut viime piispan vaaleissa yhä tärkeämmäksi. Näin on erityisesti silloin, kun ehdokkaiden määrä on suuri.

Vaalissa olevien pappien esittäytymismahdollisuuksien tasapuolisuutta on hiippakunnissa pyritty turvaamaan järjestämällä vaalipaneeleita, joissa ehdokkaat ovat samanaikaisesti voineet ottaa kantaa esitettyihin kysymyksiin.

Sekä kirkkoherran- että piispanvaalin yhteydessä tehtävä vaalityö on ulkopuolisesta paineesta viime vuosina muuttanut luonnettaan. Yhteiskunnan muutokset, lainsäädännön uudistukset ja ihmisten asennoituminen kirkkoon ovat luoneet uuden tilanteen suhteessa vaalityöhön ja siitä tiedottamiseen. Viimeaikaisista piispanvaaleista on käyty laajaa kansalaiskeskustelua, mikä on hyvin myönteinen asia. Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli teki maaliskuussa 2005 Kirkkohallitukselle aloitteen vaaliohjeistuksen aikaansaamiseksi ja perusteli aloitetta mm. näillä kulttuurinmuutoksilla. Ohjeistuksen laatimisella pyritään vastaamaan näiden muutosten luomaan tarpeeseen.

2. TIEDOTTAMINEN KIRKKOHERRAN- JA PIISPANVAALISSA

2.1 Tiedottamisen lähtökohta

Vaalien julkisuus mediassa ja vaaliehdokkaiden tukijoiden ja itse ehdokkaiden uudenlainen kampanjointi ovat viime aikoina lisääntyneet sekä piispan- että kirkkoherranvaalissa. Nyky-yhteiskunnassa paine aktiivisen vaalityön tekemiseen on ilmeinen, ja yhteiskunnalliset vaalit vielä omalta osaltaan luovat mielikuvaa siitä, että vaaliehdokas voi aktiivisesti osallistua vaalityöhön.

Työryhmä teki vaalitiedottamisesta kyselyn seurakuntiin, joissa viimeisten kolmen vuoden aikana on ollut kirkkoherranvaali. Vastauksia saatiin 31. Kirkkoneuvosto on lähes kaikissa tapauksissa käsitellyt tiedotusasioita, mutta tiedotustyön on hoitanut pieni, 2–3 henkilön ryhmä, eikä työssä useinkaan ole ollut mukana tiedotuksen ammattilaista. Vain yksi seurakunta ilmoitti erillisen vaalityöryhmän asettamisesta. Kaikille ehdokkaille yhteiset vaalitulaisuudet ovat olleet yleisempiä kuin vaalisaarnejon jälkeiset tapaamiset seurakuntalaisten kanssa. Tiedottaminen on ollut pääasiassa ehdokkaiden esittelyä; esim. kirkkoherran tehtävistä ei ole kerrottu. Seurakunta- ja paikallislehdet ovat yleisin tiedotusväylä. Verkkosivuja ovat hyödyntäneet kaikki seurakunnat, joilla verkkosivut on. Vaalista tiedottamisen lisäksi verkossa on ollut haastatteluja, vaalikoneita ja jopa ehdokkaiden ääninäytteitä. Ehdokkaan kannattajat ovat olleet vaalityössä aktiivisia, mutta ehdokkaan oma vaalityö on tämän kyselyn perusteella ollut aivan satunnaista. Joitain omia vaalimainoksia ovat ehdokkaat jakaneet.

Kysely osoittaa, että vaalien tiedotustyö on hyvin seurakuntakohtaista. Vastauksissa näkyi selvä, osittain ehkä resursseista johtuva ero pienten seurakuntien ja pääkaupunkiseudun seurakuntien välillä. Odotettavissa on, että ajatus entistä avoimemmasta ja aktiivisemmasta tiedotuksesta leviää vähitellen.

Tässä kehityksessä on paljon myönteistä. Vaalitiedottamisen tavoitteena on laajentaa keskustelu koko seurakuntaa koskeväksi. Kirkkoherran- ja piispanvaalin nykyinen vaalitapa ja yleinen julkisuuden kasvu yhteiskunnassa vaikuttavat siihen, että ehdokkaiden on oltava näkyvästi esillä eri tiedotusvälineissä. Ilman julkisuuden kasvua äänestysaktiivisuus tulee kirkkoherranvaalissa todennäköisesti edelleen laskemaan. Piispanvaalissa valitsijoiden lukumäärä on viimeisimpien kirkkolainsäädännön muutosten myötä kasvanut, ja entistä laajempi valitsijakunta tarvitsee tietoa piispaehdokkaista. Ehdokkaiden henkilökohtainen tapaaminen on valitsijalle valinnan suorittamiseksi tärkeää.

Johdantokappaleessa todettiin, että ”totuttu ja vakiintunut” tapa on ollut, että ehdokas on ainoastaan asettunut käytettäväksi, jos seurakunta hänet kutsuu virkaan. Henkilökohtaisesti tehtyä aktiivista vaalityötä on pidetty sopimattomana. Nykyisessä kirkkolainsäädännössä ei kuitenkaan ole erityissäännöksiä kirkkoherranvaalissa ja piispanvaalissa ehdokkaana olevan papin menettelystä vaalityössä. Kirkkolainsäädännön nojalla tällaista toimintaa ei voida kieltää eikä ehdokkaan hyvien tapojen mukainen aktiivisuus vaalityössä vaikuta vaalin laillisuuteen. KVJ 2:14,2 §:ssä on säännös, jonka mukaan äänestyspaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä ei saa puheina, kirjoituksina, painotuotteina eikä muulla tavoin yrittää vaikuttaa äänestäjiin. Vaalijärjestyksen säännös vastaa vaalilain 72 §:ssä olevaa säännöstä. Kirkkolainsäädännössä turvataan siis äänestäjien vaalivapaus äänestyspaikalla, mutta muutoin siinä ei ole suoranaisia säännöksiä vaalityöstä.

Toisaalta kirkkoherran- ja piispanvaalin perusteet ovat pysyneet muuttumattomina: Seurakunta tai hiippakunta etsii vaalissa itselleen hengellistä johtajaa. Sopimattomalla tavalla tapahtuva itsensä markkinointi ei tilanteeseen sovi, vaikka ympäröivän yhteiskunnan ja lainsäädännön muutokset vaativat ehdokkaan aktiivista esilläoloa.

KJ 7:9 §:n mukaan seurakunnan jäsenille on sopivin tavoin annettava riittävät tiedot yleistä mielenkiintoa herättävistä asioista. Seurakuntalaisille tulee siis tiedottaa siitä, että tuomiokapituli on julistanut tai tiettyinä päivinä tulee julistamaan kirkkoherranviran haettavaksi ja hakuajan päättymispäivä. Seurakunnissa on yleensä tiedossa vireillä oleva eroanomus tai vaalin tulos, jonka vuoksi virka tulee haettavaksi. Seurakuntalaisten oma toimintamahdollisuus hakijoiden löytämiseksi edellyttää, että asiasta tiedotetaan seurakuntalaisille. Tämä tiedotus on perinteisesti hoidettu hiippakuntien uutisissa. Sen lisäksi on tiedotustehtävä hoidettava myös paikallisesti.

Miten vaalin järjestäjän pitäisi tällaisessa tilanteessa – kaikki edellä mainittu huomioon ottaen – toimia?

2.2 Toimijat ja periaatteet

Tarkoituksenmukaisinta on, että **vaalin järjestäjä itse on aktiivinen ja johtaa vaalista tiedottamista**. Tällä tavoin voidaan parhaiten välttää mahdollisia ylilyön- tejä ja pitää vaalit niiden järjestäjän käsissä.

Vaaleihin liittyvän tiedottamisen viestinnällisenä tavoitteena on äänioikeutettujen riittävän tiedonsaannin turvaaminen ja ehdokkaiden tasapuolinen kohtelu. Hyvällä tiedottamisella voidaan **aktivoida** äänestäjiä; vaalien yhteydessä on luonteva tilai- suus käydä kansalaiskeskustelua seurakunnan tai hiippakunnan asioista. Tiedotus on myös omiaan lähentämään toisiinsa kirkkoa ja sen jäseniä tai vahvistamaan hiippakuntaidentiteettiä. Hyvällä tiedotuksella vahvistetaan kirkon jäsenyyden merkitystä, aktivoidaan seurakuntalaisia ottamaan jäsenyytensä todesta.

Seurakunnan ja sen kirkkoneuvoston tai tuomiokapitulin aloitteellisuus tiedottami- sessa lisää **avoimuutta** ja kaikkien ehdokkaiden **tasapuolista** kohtelua. Kaikkien ehdokkaiden riittävä esittely ja julkinen keskustelu vaalista vähentävät ehdokkai- den yksityisen kampanjoinnin tarvetta ja vahvistavat näin vaalin avointa ja tasa- puolista luonnetta. Mieliapiteenilmaisuu- on tarvetta sekä ehdokkailla että vaalin valitsijoilla. Vaalin järjestäjä voi perustaa verkkosivulleen tähän sopivia keskuste- lukanavia, joilla sanankäyttö on vapaa.

Tiedottamisessa tulee ottaa huomioon, että viestintä saavuttaisi seurakuntalaiset eri tavoin esim. iän, sukupuolen, asuinpaikan, ammatin tai seurakunta-aktiivisuuden mukaan. Sen vuoksi on harkinnan mukaan käytettävä **eri medioita** ja kanavia.

Tiedotusvälineille on pyrittävä antamaan **tietoa ajoissa ja nopeasti** silläkin uhalla, että yksityiskohtia joudutaan myöhemmin tarkentamaan. Vaalin toimeenpanija voi välittää ehdokkaiden yhteystietoja ja pyytää ehdokkailta perustietoja ja kuvia vies- timille tiedottamista varten. Ehdokkaiden perustiedot, henkilötiedot ja tiedot työ- urasta, ovat saatavilla tuomiokapituleissa. Tärkeimmät perustiedot sisältyvät vaa- liehdotukseen. On myös syytä antaa riittävästi tietoa vaalien toimeenpanosta ja vi- ritellä keskustelua vaalien asiakysymyksistä. Samat tiedot on syytä pitää esillä omilla verkkosivuilla.

Vaikka kirkkoneuvoston tai tuomiokapitulin johtama vaalityö on vaalien onnistu- misen kannalta hyvin tärkeää, ei silti ole syytä pyrkiä estämään **ehdokkaiden tu- kiryhmi-**en toimintaa. Se on luonteva osa normaalia vaalityötä. Oman papin valit- seminen kuuluu seurakuntalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Samoin piispan

vaalissa äänioikeutettu on valitsemassa hiippakunnalleen piispaa, joka hänestä tuntuu parhaalta ehdokkaalta. Samoin ajattelevilla on oikeus liittyä yhteen ja tehdä vaalityötä oman ehdokkaansa puolesta.

Tukiryhmien on kaikessa toiminnassaan kunnioitettava toisia ehdokkaita. On asianmukaista keskittyä oman ehdokkaan ansioiden ja vahvuuksien esiintuomiseen sen sijaan, että tuotaisiin esille toisten ehdokkaiden heikkouksia. Vaalityön asianmukaisuuden arvioivat lopulta äänestäjät; toisia puhuttelee vaatimattomampi vaalityö, toiset pitävät näkyvämmästä tyylistä.

Toisinaan nousee esille kysymys, miten aktiivisesti seurakunnan työntekijät voivat toimia kirkkoherranvaalissa. Mielenpitemen ilmaisuvapaus on jokaisen perusoikeus. Ilmaistessaan kantansa kirkkoherraehdokkaista työntekijöiden on kuitenkin syytä korostaa, että he toimivat yksityishenkilöinä eivätkä seurakunnan tai työalansa edustajina. Tämän vuoksi työntekijöiden on syytä olla pidättyväisiä kannanotoissaan varsinkin suorittaessaan virkatehtäviään. Erityistä varovaisuutta on edellytettävä väistyvältä kirkkoherralta, jolla usein on asemansa vuoksi huomattavaa arvovaltaa.

Seurakunnan työntekijät saavat kirkkoherranvaalissa itselleen ylimmän esimiehen. Jos he ovat ryhmittyneet kannattamaan tiettyjä ehdokkaita, voi vaalien jälkeinen tilanne työyhteisössä muodostua jännitteiseksi. Tämänkin vuoksi työntekijöiden on syytä säilyttää malttinsa kirkkoherraa valittaessa.

Jos seurakunnan oma pappi on hakijana kirkkoherran virkaan, seurakunnan työnsaajissa ei tule vaalin aikana toteuttaa sellaisia toimenpiteitä, jotka suosivat häntä hakijana. Seurakunnan jäsenrekisteritietojen käyttäminen hakijan vaalityössä on myös kielletty.

2.3 Tiedottaminen kirkkoherranvaalissa

Kirkkoherranvaalit toimittaa vaalilautakunta. Muusta vaalityöstä, myös tiedotuksesta, kantaa vastuun **kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto**. KJ 7:9,2 mukaan seurakunnan jäsenille on sopivin tavoin annettava riittävät tiedot yleistä mielenkiintoa herättävistä vireillä olevista seurakunnan asioista ja seurakunnan tiedotustoiminnan johtaminen ja valvominen on kirkkoneuvoston tehtävä. Vaalilautakunnan ja kirkko- tai seurakuntaneuvoston työnsaajista on syytä sopia riittävän tarkasti ja hyvissä ajoin ennen vaalia.

Kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto voi asettaa **vaalityöryhmän** valmistelemaan vaalin käytännön toimenpiteitä. Työryhmä voi esimerkiksi tehdä seurakuntalehden esittelyt, valmistella vaalipaneelia – myös kysymykset paneeliin – , tehdä kysymykset vaalikoneeseen jne. Työryhmän jäsenet voivat olla seurakunnan työn-

tekijöitä ja luottamushenkilöitä tai muuten tehtävään sopivia seurakunnan jäseniä. Valmistelutoimissa on tärkeätä ottaa huomioon viestinnälliset näkökohdat toimimalla tavalla tai toisella yhteistyössä viestinnän ammattilaisten kanssa. Seurakuntayhtymän viestintäyksikkö on luonnollinen yhteistyökumppani seurakuntayhtymään kuuluvan seurakunnan vaalityössä.

Vaalityössä suositellaan käytettäväksi seuraavia keinoja:

Ehdokkaan kyselytunti vaalinäytteen jälkeen. Kyselytunti voidaan järjestää kirkossa tai muussa sopivassa paikassa, esimerkiksi seurakuntatalolla.

Kaikille ehdokkaille yhteinen vaalikeskustelu. Tarvittaessa voidaan järjestää useampiakin vaalikeskusteluja.

Vaalityön tapahtumiin valmistauduttaessa on tärkeää, että seurakunta tarjoaa ehdokkaille, varsinkin ulkopuolelta tuleville, **riittävästi tietoa seurakunnasta**. Ehdokkaille voidaan esim. järjestää yhteinen tutustumiskierros seurakunnan tiloihin ja samalla kertoa seurakunnan toiminnasta. Tässä yhteydessä on syytä käydä läpi myös vaalityön periaatteet esimerkiksi väistyvän kirkkoherran johdolla. Tiedotusta vaalityössä tapahtuu siten molempiin suuntiin, ehdokkailta seurakuntalaisten suuntaan ja seurakunnasta ehdokkaiden suuntaan.

Vaalitiedottaminen seurakuntalehdessä. Joissakin seurakunnissa seurakuntalehdestä on toimitettu erillinen vaalilehti, jossa on keskitytty ehdokkaiden esittelyyn ja vaalimenettelyn selostamiseen. Lisäksi on syytä käsitellä kirkkoherranviran tehtäviä. Ylimääräisen ehdokkaan ollessa vaalissa on äänestystekniikasta tiedottaminen erityisen tärkeää.

Vaalitiedotusta suoraan seurakuntalaisille. Äänioikeutetuille seurakuntalaisille voidaan lähettää vaaliin liittyvää materiaalia; tiedot ehdokkaista ja vaalin suorittamisesta, henkilökohtaisena postina. Tämän tehokkaan keinon rajoitukseksi tosin voivat nousta kustannuskysymykset.

Paikallislehtien hyödyntäminen. Lehdet ottavat yleensä mielellään julkaistavakseen kirkkoherranvaaliin liittyvää materiaalia.

Verkkoviestintä. Välineen merkitys kasvaa nopeasti. Monet seurakunnat käyttävät kirkkoherranvaaleissa aktiivisesti verkkopalveluaan; sen välityksellä esitellään ehdokkaat, käydään keskustelua seurakunnan asioista, voidaan tehdä ehdokkaille kysymyksiä jne. Äänestäjät voivat vaalikoneita käyttäen verrata ehdokkaiden kannottoja omiin käsityksiinsä ja varmistua valinnastaan.

Vaaliyhdyshenkilön nimeäminen. Seurakuntaan voidaan nimetä henkilö, jolta voi kysyä kaikesta vaaleihin liittyvästä, niin vaalien teknisestä toteuttamisesta kuin ehdokkaistakin.

2.4 Tiedottaminen piispanvaalissa

Tuomiokapitulilla on piispanvaalissa sekä vaalin toimittajan että tiedottajan tehtävä. Tiedottajana tuomiokapitulin rooli on paljolti samanlainen kuin kirkkoneuvoston rooli kirkkoherranvaalissa. Tuomiokapitulin tehtävänä on ennen kaikkea avata piispaehdokkaista käytävälle keskustelulle tarkoituksenmukaisia väyliä. Piispanvaalissa perustetaan virallisia valitsijayhdistyksiä, jotka asettavat vaaliin ehdokkaan, ja on syytä korostaa, että valitsijayhdistyksen tehtävänä on myös ehdokkaansa tunnetuksi tekeminen hiippakunnassa. Piispanvaalissa ongelmaksi on osoittautunut, että varsinkaan maallikkovalitsijat eivät tunne ehdokkaita tarpeeksi hyvin ja heidän on tämän vuoksi vaikea muodostaa kantaansa.

Tuomiokapitulin tulee eri tiedotusvälineitä käyttäen antaa nimikirjaan sisältyvät perustiedot ehdokkaista. Tuomiokapituli ja eroava piispa eivät kuitenkaan voi ottaa kantaa siihen, kuka olisi sopivin piispaksi. Jokainen valitsijayhdistys esittelee vaalilyön aikana omaa ehdokastaan myönteisessä valossa tiedotuskanaviensa kautta.

Avatakseen tasapuolisia kanavia keskustelun käymiseksi tuomiokapitulin on tarkoituksenmukaista ryhtyä ainakin seuraaviin toimenpiteisiin:

Järjestetään kaikkien ehdokkaiden välisiä **vaalipaneeleita eri osissa hiippakuntaa**. On tärkeää huolehtia alueellisesta tasapuolisuudesta niin, että tilaisuuksiin voivat osallistua hiippakunnan syrjäisimmilläänkin alueilla asuvat äänioikeutetut.

Tuomiokapituli avaa **verkkosivunsa** piispanvaalista käytävälle keskustelulle. Keskustelua voivat käydä piispaehdokkaat, valitsijayhdistyksiin kuuluvat ja kaikki halukkaat.

Hiippakunnan lehteä voidaan käyttää vaalitiedottamiseen. **Tiedotusvälineiden, lehdistön ja muun median, palvelu** on tärkeä osa piispanvaalin toteuttamista. Tuomiokapituliin on myös tarpeen nimetä **vaaliyhdyshenkilö** tiedotustehtäviin.

3. HALLINNOLLISET OHJEET KIRKKOHERRANVAALIN SUORITTAMISESTA

Kirkkoherran valintaa koskevat säännökset ovat kirkkolaissa, kirkkojärjestyksessä ja kirkon vaalijärjestyksessä. Kirkkoherranvaali toimitetaan samojen vaaleja koskevien yleisperiaatteiden mukaan kuin seurakuntakuntavaalit. Esimerkiksi vaaliluetteloa, määräaikojen laskemista ja vaalilippujen hyväksymistä koskevat samat säännökset. Vaalilautakunta vastaa vaalin teknisestä hoitamisesta. Kirkko- tai seurakuntaneuvoston vastuulla on vaalin hoitaminen osana seurakunnallista toimintaa. Seuraavassa keskitytään tarkemmin kirkkoherranvaalin erityispiirteisiin.

Liitteenä on aikataulun muotoon rakennettu esimerkki kirkkoherranvaalin vaali-prosessista (liite 5).

Tämän ohjetekstin rinnalla käytetään kommentaaria Kirkkolainsäädäntö 2004 tai sen myöhempiä painoksia.

3.1 Vaalilautakunnan valinta

Vaalilautakunnan seurakunnan vaaleja varten valitsee kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto (KVJ 2:1 §). Jos muita vaaleja kuin seurakuntavaaleja ei seurakunnassa ole vaalikaudella ollut, valitaan seurakuntavaalien vaalilautakunta usein vasta vaalivuoden toukokuussa. Tällöin vaalilautakunnan toimikausi päättyy jo saman vuoden lopussa. Kirkkoherranvaalin toimittaa aina istuvan kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston valitsema vaalilautakunta.

Kirkkoherra on vaalilautakunnan jäsen, mutta ei automaattisesti puheenjohtaja. Kirkkovaltuusto **valitsee** vaalilautakunnan puheenjohtajan. Hakijana olevaa vt. kirkkoherra voidaan hallintolain 28 §:n 1 momentin 1 ja 7 kohdan nojalla pitää esteellisenä toimimaan vaalilautakunnan jäsenenä. Tuomiokapituli määrää tarvittaessa vaalilautakuntaan esteettömän papin.

3.2 Vaaliluettelo

Vaaliluettelon laatimista koskevat KL:n ja KVJ:n muutokset astuivat voimaan 10.4.2006. Vaaliluettelo tehdään **55 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää**. Nykyisin pohjana käytetään seurakunnan omaa jäsenluetteloa. Vaaliluettelon laatimisesta määrätään KVJ 2:15–18 §:ssä. Vaaliluettelon laadinta on sidottu vaalipäivää koskevaan tietoon. **Äänioikeutettu** on viimeistään ensimmäisenä vaalipäivänä 18 vuotta täyttävä ja viimeistään 70 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää seurakunnan läsnä olevaksi jäseneksi merkitty henkilö (KL 8:3 §, Laki määräaikain laske-

misesta (25.4.1930/150) 2–4 §). Vaaliluettelo voidaan siten laatia vasta tuomiokapitulin määrättyä vaalipäivän.

Esimerkki: Vaali aloitetaan 22.10.2006. Tuota päivää ei lueta 70 päivän määräaikaan. Tällöin vaaliluetteloon merkitään 13.8.2006 (muuttopäivä viimeistään 13.8.2006) seurakunnan läsnä olevat jäsenet, jotka ovat täyttäneet tai täyttävät 18 vuotta viimeistään 22.10.2006.

Vaaliluettelon **tarkistaa** vähintään kaksi kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston jäsentä viimeistään toisena päivänä sen laatimisesta (KVJ 2:17 §). Vaaliluettelo pidetään **nähtävillä** valvonnan alaisena seurakuntalaisten tarkastettavana vähintään neljän tunnin ajan kahtena peräkkäisenä arkipäivänä. Toisena päivänä se on nähtävillä klo 15–19 (KVJ 2:18 §). Ilmaisui ”toisena päivänä” tulkitaan tarkoittavan jälkimmäistä päivää. Vaaliluettelon nähtävänä olosta asetetaan kuulutus seurakunnan ilmoitustaululle viimeistään kymmenen päivää ennen nähtävilläpitoajan alkua ja kuulutus julkaistaan lehdessä viimeistään viisi päivää ennen nähtävilläpitoajan alkua. Tässäkään nähtävillä olon ensimmäistä päivää ei lueta viiden tai kymmenen päivän määräaikaan. Vaaliluettelon merkityksestä voidaan tiedottaa esimerkiksi vaalin ennakkotiedotuksen yhteydessä.

Vaaliluettelosta tehdyt oikaisuvaatimukset ratkaisee vaalilautakunta kokouksessaan (KVJ 2:19–21 §). Kirkkoherra voi tehdä oikaisuvaatimuksen siitä, että joku on syyttä jäänyt pois vaaliluettelosta, ja siitä, että vaaliluettelo on otettu siihen kuulumaton henkilö. Äänioikeutettu seurakunnan jäsen saa tehdä oikaisuvaatimuksen sillä perusteella, että hänet on syyttä jätetty pois vaaliluettelosta tai joku otettu siihen ilman laillista perustetta. Vaalilautakunnan päätöksistä on valitusoikeus hallinto-oikeuteen. Nämä määräykset on selostettu tarkemmin esim. Kirkkolainsäädäntö 2004 -kommentaarissa.

Vaaliluettelon merkitsemisestä **lainvoimaiseksi** säädetään KVJ 2:20 §:ssä.

3.3 Äänestysajat ja -paikat

Kirkkoherranvaali aloitetaan viimeistä vaalinäytettä seuraavana toisena sunnuntaina. Vaalilautakunnan tulee ennen ensimmäistä vaalisaarnapäivää päättää, **minä aikoina äänestys suoritetaan**. Vaali voi olla yksi- tai kaksipäiväinen (KVJ 2:23 §). Silloin kun vaali alkaa sunnuntaina jumalanpalveluksen jälkeen, vaalin aloitukselle ei ole välttämätöntä määrätä tarkkaa kellonaikaa.

Pääsääntöinen kirkkoherranvaalin **toimittamispaikka** on kirkko. Kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto voi määrätä vaalin toimitettavaksi muualla kuin kirkossa. Äänestyspaikka voi olla esim. kirkkoa keskeisemmällä paikalla sijaitseva seurakuntatalo. Jos kirkkoa käyttää myös toinen seurakunta, on tarkoituksenmukaista pitää vaali muualla kuin kirkossa. Siirtyminen kirkosta vaalipaikalle otetaan huomi-

oon vaalin alkamisajassa, ja tässä tilanteessa vaalin aloittamisaika ilmoitetaan kelloaikana. Vaalipaikkoja on kirkkoherranvaalissa kuitenkin vain yksi.

Kirkkoherranvaalin ennakkoäänestyksestä ja kotiaäänestyksestä KJV 2:23 §:n 2 momentti viittaa saman luvun 43–49 f §:ään. Kirkkoherranvaalissa ennakkoäänestyspaikkana on vain kirkkoherranvirasto.

3.4 Kuulutukset

Kirkkoherranvaalissa on kolmenlaisia kuulutuksia:

- vaalilautakunnan kuulutus vaaliluettelon nähtävillä olosta,
- tuomiokapitulin kuulutus vaalinäytteiden antamisesta ja vaalin aloittamisesta sekä
- vaalilautakunnan kuulutus vaalin toimittamisesta sekä ennako- ja kotiaäänestyksestä

Seurakunnassa laadittavien kuulutusten mallit ovat mietinnön liitteenä (liite 1).

Vaaliluettelo ja vaalin toimittamista koskevat vaalilautakunnan kuulutukset on julkaistava seurakunnan ilmoituslehdessä ja seurakunnan ilmoitustaululla. Tuomiokapitulin kuulutus on julkaistava ainakin seurakunnan ilmoitustaululla, mutta se voidaan julkaista myös lehdessä.

Vaaliluettelon kuulutusta käsiteltiin tarkemmin kohdassa 3.2. Vaaliluettelo voidaan laatia vasta sen jälkeen, kun tuomiokapituli on ilmoittanut vaalin aloittamispäivän.

Tuomiokapitulin kuulutus vaalinäytteiden antamisesta ja vaalin aloittamisesta lähetetään seurakuntaan vaaliehdotuksen saatua lainvoiman. Kuulutuksessa ilmoitetaan vaaliedolle asetetut hakijat sekä mahdolliset ylimääräiset vaaliehdokkaat. Samassa kuulutuksessa määrätään vaalin aikataulu. Vaalinäytteet annetaan peräkkäisinä sunnuntaina päiväjumalanpalveluksissa, ja vaali aloitetaan kahden tai kolmen vaalinäytteen jälkeen seuraavana toisena sunnuntaina. Tuomiokapitulin kuulutus vaalin ehdokkaista ja vaalin toimittamisesta asetetaan seurakunnan ilmoitustaululle **kaksi viikkoa ennen ensimmäistä vaalisaarnapäivää** (KJ 6:28 §).

Vaalilautakunnan kuulutus kirkkoherranvaalista laaditaan KJV 2:24 §:n mukaan. Siinä ilmoitetaan kirkkoherranvaalin toimittamisesta, sen aloittamisesta, äänestyspaikasta ja -ajoista. Samoin siinä ilmoitetaan ennakkoäänestyksestä ja kotiaäänestyksestä. Kuulutus asetetaan seurakunnan ilmoitustaululle sekä julkaistaan seurakunnan ilmoituslehdessä viimeistään viisi päivää ennen ennakkoäänestyksen/vaalin alkamista. KJV:n määräyksen mukaan kuulutus pidetään taululla äänestyksen päättymiseen asti.

Liitteenä olevassa kuulutusmallissa on yhdistetty varsinaisen kirkkoherranvaalin ja ennakko- ja kotiaänestyksen kuulutus. Ne voidaan luonnollisesti julkaista myös erikseen. Koska valitusaika vaalista alkaa jo vaalipäivän iltana suoritetusta tuloksen julistamisesta (KL 24:11 §), kuulutuksessa on syytä mainita, missä ja milloin vaalin tulos asetetaan nähtäville. Vaikka pöytäkirja valmistuisi myöhemmin ja tulisi nähtäville 1–2 päivän kuluttua vaalista, seurakunnan jäsenen valitusaika on alkanut tuloksen julistamisesta.

Jos vaaliehdolla oleva pappi ei saavu toimittamaan jumalanpalvelusta, asiasta ilmoitetaan tuomiokapitulille. Se päättää toimenpiteistä tässä tilanteessa.

3.5 Ylimääräinen vaaliehdokas

Kymmenen äänioikeutettua voi pyytää kirjallisesti ylimääräistä ehdokasta viimeistään viimeisen vaalinäytteen jälkeisenä keskiviikkona klo 16:een mennessä (KVJ 2:25 §). Vaikka pyyntö ylimääräisestä vaaliehdokkaasta olisi tehty jo ennen vaalinäytteiden antamista, vaalilautakunta käsittelee pyynnön virallisesti vasta, kun pyynnön esittämiselle varattu aika on päättynyt ja hakijalla ei ole enää mahdollisuutta peruuttaa hakemustaan. Ylimääräiset ehdokkaat eivät anna virallisia vaalinäytteitä. Järjestelmän lähtökohtana on ollut se, että ylimääräinen vaaliehdokas on seurakunnassa ennestään tunnettu pappi. Tällöin virallisella vaalinäytteellä ei ole seurakuntalaisten mielipiteenmuodostuksen kannalta ratkaisevaa merkitystä. Tuomiokapitulin kuulutuksesta ilmenee, onko yksi tai useampi hakijoista kelpoinen ylimääräiseksi vaaliehdokkaaksi. Jos hakijoita on enintään kolme, kaikki hakijat voivat saada vaalisijan eikä ylimääräistä vaaliehdokasta voida teoriassakaan pyytää.

Vaalilautakunta käsittelee pyynnön ylimääräiseksi ehdokkaaksi. Ylimääräiseksi vaaliehdokkaaksi kelpoiseksi todettu hakija voi ilmoittaa, että hän ei ole käytävissä. Ilmoitus on tehtävä tuomiokapitulille ennen viimeistä vaalisaarnapäivää. Tuomiokapituli välittää tiedon vaalilautakunnalle (KJ 6:26 §).

KVJ 2:25 §:ssä asetetaan takaraja sille, milloin pyyntö ylimääräisestä vaaliehdokkaasta esitetään. Monissa tapauksissa, joissa ylimääräistä ehdokasta pyydetään, on asiaa pohdittu jo siinä vaiheessa, kun hakijat ovat olleet tiedossa ja on voitu arvioida vaaliehdotuksen asetelmaa. Jos pyyntö esitetään varhaisessa vaiheessa, ylimääräiselle ehdokkaalle saadaan julkisuutta ja hänet voidaan kutsua seurakunnan järjestämiin vaalitilaisuuksiin ja ottaa huomioon seurakunnan tiedotustoiminnassa. Pyyntö voidaan esittää sen jälkeen, kun tuomiokapitulin vaaliehdotus on saanut lainvoiman. Kun vaalilautakunta on hyväksynyt pyynnön ylimääräisen vaalieh-

dokkaan kutsumisesta, päätöksestä on syytä tiedottaa julkisesti. Tieto ei sisälly vaalin toimittamista koskevaan viralliseen kuulutukseen.

Ylimääräisen vaaliehdokkaan esittely ja mukanaolo seurakunnan järjestämässä vaalitapahtumissa on seurakunnan viestinnällinen kysymys. Säännökset eivät määrää, millä tavalla tämä tapahtuu.

3.6 Muita vaalilautakunnan tehtäviä

Vaalilautakunta painattaa **vaaliliput** (KVJ 2:26 §). Vaalilippumalli on liitteenä (liite 3). Äänestysliput eroavat normaaleista lipuista siinä, että viranhakijoilla ei ole numeroa. Äänestyslippuun painetaan vaalisijoilla olevien nimet ja tittelit vaalisijojen mukaisessa järjestyksessä. Tiedot saadaan tuomiokapitulin kuulutuksesta. Kunkin hakijan tiedot ovat omassa sarakkeessaan, ja äänestäminen tapahtuu merkitsemällä viiva ehdokkaan sarakkeeseen.

Vaalilautakunta huolehtii myös **ennakkoäänestyksessä** tarvittavien lähetekirjeiden (liite 2) painattamisesta ja lähetekuorien ja vaalikuorien hankkimisesta. Seurakuntavaalien ennako- ja kotiäänestyksen materiaali soveltuu sellaisenaan myös kirkkoherranvaalissa. Jos seurakuntavaaleista on jäänyt vaalikuoria ja lähetekuoria, niitä voidaan käyttää kirkkoherranvaalin ennakkoäänestyksessä ja tarvittaessa painattaa lisää samanlaisia kuoria. Tässä vaalissa ennakkoon annetut äänet osoitetaan aina äänestäjän kotiseurakuntaan, joten lähetekirjeen osoitekohtaan ja kohtaan d tulostetaan valmiiksi seurakunnan nimi.

Kirkkoherranvaalin ennako- ja kotiäänestyksessä vastaa ilmoitus vaalisijalla olevista ehdokkaista ja mahdollisista ylimääräistä vaaliehdokkaista seurakuntavaalien ehdokaslistojen yhdistelmää. Ilmoituksen on oltava esillä ennakkoäänestyspaikalla ja kotiäänestyksessä esillä.

Jos vaalissa on ylimääräiseksi vaaliehdokkaaksi kelpoisia hakijoita, äänestyslippuun tulee muiden kanssa samankokoinen tyhjä sarake, johon äänestäjän on kirjoitettava ylimääräisen vaaliehdokkaan nimi. Ylimääräisen vaaliehdokkaan mahdollisuus täytyy vaalilippujen painatuksessa ottaa huomioon, vaikka pyyntöä ei sittemmin tehtäisikään.

Äänestyslipussa on siis

- kaksi saraketta, jos vaaliehdolla on kaksi hakijaa,
- kolme saraketta, jos vaaliehdolla on kolme hakijaa, mutta ei ole ylimääräiseksi vaaliehdokkaaksi pyydettyä hakijaa, ja
- neljä saraketta, jos vaaliehdolla on kolme hakijaa ja mahdollisuus pyytää ylimääräistä vaaliehdokasta.

Vaalilippu taitetaan keskeltä, joten kahden ehdokkaan sarakkeet tulevat vasemmalle puolelle ja kolmannen ehdokkaan sekä ylimääräisen vaaliehdokkaan sarakkeet oikealle puolelle taitosta. Sarakkeet on järjestettävä niin, että taite tulee sarakkeiden väliin.

Kirkkoherran vaalin **äänestystapa** on poikkeuksellinen. Jos vaalissa on yksi tai useampia ylimääräisiä vaaliehdokkaita, äänestäjä voi antaa äänensä sekä ylimääräiselle vaaliehdokkaalle että jollekin vaalisijalla olevalle ehdokkaalle. Tämä poikkeuksellinen äänestystapa on vaikea äänestäjille ja asettaa suuret vaatimukset vaalin etukäteistiedottamiselle ja vaalineuvonnalle vaalipaikalla sekä ennakoääntyksessä.

Äänestyspaikan odotustiloihin ja äänestyskoppiin asetetaan nähtäville ilmoitus vaalisijalla olevista hakijoista (KVJ 2:27 §) (liite 4). Mikäli voidaan pyytää ylimääräistä vaaliehdokasta, ilmoitukset laaditaan lopullisesti vasta, kun määräaika ylimääräisen vaaliehdokkaan pyytämiseksi on päättynyt.

Vaalilautakunta valitsee yhden tai useamman **vaaliavustajan** kuten seurakuntavaaleissakin. Äänestäjällä on mahdollisuus käyttää henkilökohtaista avustajaa kuten seurakuntavaaleissakin (KVJ 2:3 §).

Vaalin avauksesta ja toimittamisesta on säännökset KVJ 2:5-14 §:ssä.

3.7 Ääntenlasku

Äänten laskemisesta ja mitättömistä äänestyslipuista on säännökset KVJ 2:11 ja 55 §:ssä. Säännöksellä äänestyslipun mitättömyyden aiheuttavista seikoista pyritään siihen, ettei mikään vaalin tulokseen vaikuttava seikka jää epävarmaksi. Ylimääräisiä lippuja ei saa pujahtaa joukkoon. Se, ketä on äänestetty, ei saa olla epävarmaa, eikä vaalisalaisuutta saa rikkoa. Leimaamaton äänestyslippu on aina mitätön, vaikka virhe johtuisi vaaliviranomaisen huolimattomuudesta. Äänestyslipun mitättömyyden aiheuttavat lippuun tehty asiaton kirjoittelu tai piirrookset. Jos äänestäjä merkitsee äänestyslippuun oman nimensä, se on mitätön. Samalla on rikottu vaalisalaisuutta.

Jos äänestyslipussa on sellainen virheellisyys, joka ei edellä selostettujen säännösten mukaan suoraan aiheuta äänestyslipun mitättömyyttä, on vaalilautakunnan pyrittävä äänestäjän tarkoituksen toteuttamiseen, jos se on saatavissa selville. Jos esimerkiksi äänestyslipun tyhjään sarakkeeseen kirjoitetussa ylimääräisen ehdokkaan nimessä on kirjoitusvirheitä mutta kirjoituksesta on selvästi pääteltävissä, ketä on tarkoitettu, äänestyslippu on hyväksyttävä. (Äänestyslipun mitättömyydestä

ks. Halttunen ym. Kirkkolainsäädäntö 2004 s. 454 ja Lauri Tarasti, Suomen vaalilainsäädäntö, Helsinki 1998, s. 352–355.)

Vaaliehdolla olevista papeista tulee valituksi eniten ääniä saanut hakija. Jos äänet menevät tasan, tulee valituksi vaaliehdolla ylemmällä sijalla oleva.

Ylimääräinen vaaliehdokas tulee valituksi, jos hän saa vähintään 10 % koko seurakunnan äänioikeutettujen äänistä ja enemmän kuin puolet annetuista äänistä (KL 8:1 §) Kyseessä on siis **äänikynnys**. Ylimääräistä vaaliehdokasta äänestetään kirjoittamalla vaalilippuun hänen nimensä. **Ylimääräistä vaaliehdokasta äänestävä voi antaa toissijaisen äänen vaalisijalla olevalle ehdokkaalle**. Tämä ääni tulee laskettavaksi siinä tapauksessa, että ylimääräisen vaaliehdokkaan äänikynnys ei ylity. Ääntenlaskussa katsotaan ensiksi, onko ylimääräinen vaaliehdokas saanut niin paljon ääniä, että hän tulee valituksi. Äänestysliput jaetaan tässä vaiheessa ehdokkaiden kasoihin, siis neljään osaan.

Jos ylimääräisen vaaliehdokkaan äänikynnys ei ylity, äänestysliput jaetaan kolmelle, vaalisijalla olevalle ehdokkaalle ottaen huomioon toissijaiset äänet. Jos äänestyslipussa on ääni vain ylimääräiselle vaaliehdokkaalle, äänestyslippu siirretään tässä vaiheessa sivuun.

Jos ylimääräistä vaaliehdokasta ei ole, äänestysliput jaetaan kahden tai kolmen ehdokkaan mukaan ja lasketaan suoraan vaalin tulos.

Vaalin tuloksen julistamisesta ilmoitetaan kuulutuksessa vaalin toimittamisesta ja ennakoäänestyksessä. Päivän lisäksi ilmoitetaan kellonaika, jolloin tulos **aikaisintaan** ilmoitetaan.

Esimerkki 1. Äänioikeutettujen määrä seurakunnassa on 3 000. Ylimääräinen ehdokas saa 350 ääntä, ensimmäisellä sijalla oleva 110, toisella sijalla oleva 150 ja kolmannella sijalla oleva 30 ääntä. Ylimääräinen ehdokas tulee valituksi.

Esimerkki 2. Äänioikeutettujen määrä seurakunnassa on 3 000. Ylimääräinen ehdokas saa 150 ääntä, ensimmäisellä sijalla oleva 15, toisella sijalla oleva 15 ja kolmannella sijalla oleva 80 ääntä. Ylimääräinen ehdokas ei voi tulla valituksi, koska äänestysprosentti jäi alle 10 %:n. Valituksi tulee eniten ääniä saanut vaalisijalla ollut pappi ja lopputulos riippuu toissijaisten äänten jakautumisesta vaaliehdolla olevien kesken. Jos ensimmäisellä sijalla ollut hakija on saanut 30 toissijaista ääntä, toisella vaalisijalla ollut 100 ja kolmannella sijalla ollut 20 toissijaista ääntä, kokonaisäänimäärät ovat: 1. sija 45, 2. sija 115 ja 3. sija 100. Valituksi tulee siis toisella vaalisijalla ollut hakija.

Esimerkki 3. Äänioikeutettujen määrä seurakunnassa on 3 000. Ylimääräinen ehdokas saa 250 ääntä, ensimmäisellä sijalla oleva 200, toisella sijalla oleva 80 ja kolmannella sijalla oleva 30 ääntä. Ylimääräinen ehdokas ei tule valituksi, koska hän ei ole saanut yli 10 %:tä koko seurakunnan äänistä. Myös äänimäärä jäi alle puoleen annetuista äänistä. Näin valituksi tulee eniten ääniä (suoria ja toissijaisia yhteensä) saanut vaalisijalla oleva pappi.

3.8 Toimenpiteet vaalin jälkeen

Vaalin toimittamisesta laaditaan pöytäkirja kahtena kappaleena. Vaalin jälkeen vaalilautakunta lähettää toisen kappaleen vaalipöytäkirjasta tuomiokapitulille. Äänestysliput suljetaan ja sinetöidään kestävään päällykseen ja säilytetään arkistossa (KVJ 2:29 §).

Pöytäkirja **asetetaan nähtäville** 30 päivän ajaksi. Koska valitusaika alkaa kirkkoherranvaalissa jo päätöksen julistamisesta eikä vaalipöytäkirjan nähtäville asettamisesta (KL 24:11 §), valitusaika päättyy jo hieman aikaisemmin kuin 30 päivän nähtävilläoloaika. KL 25:3 §:n 3 momentin mukaan nähtävilläoloaika voi olla pidempään kuin muutoksenhakuaja, joten asiassa ei ole ristiriitaa.

Ehdokkaille vaalin tulos ilmoitetaan virallisesti **pöytäkirjanotteella**, jossa on mukana valitusosoitus. Ehdokkaat ovat asianosaisia. Pöytäkirjanote voidaan lähettää tavallisena kirjeenä (KL 24:4 § 1 momentti ja 11 § 1–3 momentti). Valitusosoitusmalli on liitteenä (liite 6).

Seurakunnan jäsenellä ja vaalissa mukana olleella hakijalla on mahdollisuus tehdä vaalista kirkollisvalitus hallinto-oikeudelle. Valitusoikeutta ei ole hakijalla, joka oli kelpoinen ylimääräiseksi vaaliehdokkaaksi mutta jota ei pyydetty ehdokkaaksi. Hän ei ole itse vaalissa enää asianosainen. Valitusosoitus koskee koko seurakunnassa tapahtunutta vaaliprosessia. Äänioikeutta koskevista ja vaaliluettelon hyväksymistä koskevista ratkaisuksista annetaan päätökset mahdollisiin valituksiin jo ennen vaalin toimittamista, mutta muista vaalilautakunnan vaaleja koskevista ratkaisuksista voidaan hakea muutosta vasta lopullisen vaalituloksen selvittyä. Menettely on sama kuin muissakin yleisissä vaaleissa. Tuomiokapitulin vaaliehdotuksesta on valitusmahdollisuus vain kirkkoherran virkaa hakeneilla papeilla. Vaalisijoille asettelusta ei seurakuntalainen voi valittaa myöskään vaalin jälkeen.

4. HALLINNOLLISET OHJEET PIISPANVAALIN SUORITTAMISESTA

Liitteenä on aikataulun muotoon rakennettu esimerkki piispanvaalin vaaliprosessista (liite 7).

4.1 Valitsijat

Papit ja lehtorit

Piispanviran tultua avoimeksi tuomiokapituli määrää toimitettavaksi piispanvaalin. Tässä yhteydessä on syytä määrätä myös alustavasti vaalipäivä ja myös vaalin toisen kierroksen mahdollinen vaalipäivä. Seuraavana toimenpiteenä tuomiokapituli laatii rovastikunnittain, tuomiokapitulissa pidetyn nimikirjan perusteella, luettelon äänivaltaisista papeista ja lehtoreista. Kaikkien piispanvaalissa **äänioikeutettujen lukumäärä** määräytyy tämän luettelon perusteella.

Perussäännös äänioikeudesta piispanvaalissa on KL 18:3 §:n 2 momentissa. Sen mukaan vaalissa ovat äänivaltaisia hiippakunnan papit ja lehtorit. Papinvirasta tai muusta kirkon virasta eronneella on äänioikeus neljän vuoden aikana virkasuhteen päättymisestä lukien, ei kuitenkaan eroamisiän jälkeen (KL 5:5 §). Pappisvirasta eronneella tai sen menettäneellä (KL 5:3 § 1 momentti ja 23:9 §) ei ole äänioikeutta, ei myöskään pappisviran toimittamisesta pidätetyllä (KL 5:4 §). Äänioikeutta ei ole lehtorin oikeudet omaavalla, joka ei ole virassa tai tuomiokapitulin oikeuttamana yhteisön palveluksessa (KJ 6:35 § 3 momentti). KVJ 3:1 §:n 2 momentin mukaan pappien ja lehtoreiden lukumäärä määräytyy ”tuomiokapitulin päätöstä edeltävän kuukauden alun tilanteen mukaan”. Säädosvalmisteluasiakirjojen mukaan ”tuomiokapitulin päätöksellä” tarkoitetaan tässä äänivaltaisten pappien ja lehtoreiden luettelon laatimispäivää (hallintovaliokunnan mietintö 2/1995 s. 15). Jos siis luettelo valmistuu esimerkiksi 15. maaliskuuta, ratkaiseva päivä on 1. helmikuuta.

Tuomiokapitulin on lähetettävä ote äänivaltaisten pappien ja lehtoreiden luettelosta lääninrovasteille.

Äänivaltaisten pappien ja lehtoreiden luettelon laatimisen jälkeen ja ennen piispanvaalin vaalipäivää tapahtuu mainittujen viranhaltijoiden koostumuksessa useimmiten joitakin muutoksia. Hiippakunnan seurakuntien papinvirkoihin tulee viranhaltijoita muista hiippakunnista, vastaavasti pappeja tai lehtoreita muuttaa muihin hiippakuntiin jne. KL 18:3 §:n 2 momentin mukaan hiippakuntaan äänivaltaisten pappien ja lehtoreiden luettelon laatimisen jälkeen muuttaneella tai papiksi vihityllä papilla on äänioikeus piispanvaalissa. Vastaavasti hiippakunnasta ennen piispanvaalin vaalipäivää pois muuttanut pappi tai lehtori menettää äänioikeutensa.

Edellä selostetut muutokset voivat tapahtua myös piispanvaalin ensimmäisen ja toisen äänestyskerran välisenä aikana. Näilläkin muutoksilla on välitön vaikutus asianomaisen papin tai lehtorin äänioikeuteen piispanvaalin toisella kierroksella. Pappien ja lehtoreiden lukumäärässä tapahtuneet muutokset eivät kuitenkaan vaikuta maallikkovalitsijoiden lukumäärään.

Maallikot

Maallikkovalitsijoita **asemansa perusteella** ovat seuraavat (KL 18:3 § 2 momentin 3–5 kohta)

- tuomiokapitulin lakimiesasessori ja maallikkojäsen,
- saamelaiskäräjien valitsema kirkolliskokousedustaja Oulun hiippakunnan piispan vaalissa,
- hiippakunnasta kirkolliskokoukseen valitut maallikkoedustajat, ja
- hiippakuntavaltuustoon valitut maallikkojäsenet.

Edellä mainittujen **lisäksi kunkin seurakunnan** kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston **maallikkojäsenet valitsevat** niin monta maallikkovalitsijaa, että seurakunnassa valittavien ja edellä lueteltujen yhteismäärä on yhtä suuri kuin äänivaltaisten luetteloon otettujen hiippakunnan pappien ja lehtorien lukumäärä. Maallikkovalitsijaa valittaessa seurakuntaneuvostossa johtaa puhetta seurakuntaneuvoston varapuheenjohtajana oleva maallikko. Jos kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston jäsenenä on pappi tai lehtori, hän on estynyt osallistumasta maallikkovalitsijoiden valintaan ja hänen tilalleen tulee varajäsen, jonka tulee olla maallikko. Valittavan maallikkovalitsijan tulee olla seurakunnan luottamustoimiin KL 7:3 §:n mukaan vaalikelpoinen seurakunnan jäsen. Seurakunnan viranhaltija ja työntekijä voidaan valita maallikkovalitsijaksi. Jos seurakunnasta valitaan vähintään kaksi valitsijaa, vaali voi olla suhteellinen. Maallikkovalitsijalle ei valita varavalitsijaa. Jos valitsija kuolee, muuttaa pois seurakunnasta tai muusta syystä menettää vaalikelpoisuutensa tai hänelle tulee sellainen este, että hän ei voi äänestää edes postitse, kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi valita uuden valitsijan. Kirkkoherran on ilmoitettava muutoksesta lääninrovastille.

Maallikkovalitsijoiden määrän jako seurakuntien kesken tapahtuu KL 18:3 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan siten, että ensin annetaan kullekin seurakunnalle yksi valitsija ja muut valitsijat määräytyvät seurakuntien väkilukujen suhteessa. Lopuksi tasoitetaan suhdetta ilmaisevat luvut seurakuntien kesken lähimmiksi kokonaisluvuiksi. Laskelmassa seurakuntien väkiluvut määräytyvät vaalin määräämistä edeltävän vuoden viimeisen päivän mukaan.

Tuomiokapitulin on edellä olevien säännösten mukaan määrättävä KL 18:3 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen maallikkovalitsijoiden lukumäärä ja jako seurakuntien kesken. Tästä päätöksestä on ilmoitettava kirkkoherroille.

Kirkkoherran ja lääninrovastin tehtävät vaalin valmistelussa

Kirkkoherra huolehtii siitä, että kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston maallikkojäsenet valitsevat valitsijat tuomiokapitulिन asettamaan määräpäivään mennessä, ja ilmoittaa vaalin tuloksen tuomiokapitulille ja lääninrovastille (KVJ 3:1 § 3 momentti).

Lääninrovasti laatii luettelon niistä henkilöistä rovastikunnassa, joilla KL 18:3 §:n 2 momentin mukaan on äänioikeus piispanvaalissa (KVJ 3:1 § 4 momentti). Luetteloon otetaan seuraavat henkilöt: rovastikunnan äänivaltaiset papit ja lehtorit, kirkkovaltuustojen ja seurakuntaneuvostojen valitsevat maallikkovalitsijat, rovastikunnan alueella asuvat kirkolliskokoukseen valitut maallikkoedustajat (ei valtioneuvoston määräämää edustajaa) ja hiippakuntavaltuustoon valitut maallikkojäsenet. Tuomiorovastikunnan lääninrovasti lisää luetteloonsa lakimiesasessorin ja tuomiokapitulिन maallikkojäsenen. Lääninrovasti toimittaa luettelon tuomiokapitulille.

4.2 Ehdokasasettelu

Kun valitsijoita koskevat ilmoitukset ovat saapuneet tuomiokapituliin, sen on kahden viikon kuluessa määrättävä ehdokasasettelun alkamispäivä. Valitsijoiksi valittujen luettelo on lähetettävä hiippakunnan kirkkoherranvirastoille (KVJ 3:1 a § 1 momentti).

Valitsijayhdistyksellä, jonka muodostaa vähintään kymmenen vaalissa äänivaltaista henkilöä, on oikeus asettaa ehdokas piispanvaaliin (KL 18:3 § 5 momentti). Vaalikelpoisia piispaksi ovat kaikki Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papit. Ehdokkaan on annettava kirjallinen suostumus ehdokkuuteensa. Valitsijayhdistyksen on toimitettava perustamisasiakirja ehdokashakemuksineen tuomiokapitulille kahden kuukauden kuluessa ehdokasasettelun alkamispäivästä. Tuomiokapitulin on syytä painattaa perustamisasiakirjakaavakkeita jaettavaksi valitsijayhdistyksille.

Ehdokasasetteluun varatun kahden kuukauden määräajan päätyttyä tuomiokapitulin on kahden viikon kuluessa tarkastettava perustamisasiakirjat ja varattava asiämiehille tilaisuus kahden viikon kuluessa oikaista asiakirjoissa oleva virhe. (KVJ 3:1 b). Virheiden oikaisussa noudatetaan mitä KVJ 4:8 §:ssä ja KVJ 2:37 ja 38 §:ssä on määrätty.

Tuomiokapitulin seuraavista toimenpiteistä on määräykset KVJ 3:1 c §:ssä.

Tuomiokapitulin on kahden viikon kuluessa oikaisumenettelylle varatun määräajan päättymisestä

- 1) tehtävä oikaisumenettelyn aiheuttamat korjaukset perustamisasiakirjoihin;
- 2) laadittava luettelo vaalikelpoisista ehdokkaista;
- 3) laadittava ehdokasluettelo arpomalla ehdokkaiden järjestys ja numeroimalla ehdokkaat juoksevassa järjestyksessä numerosta 2 alkaen; sekä
- 4) toimitettava ehdokasluettelo lääninrovasteille.

Tuomiokapituli huolehtii ehdokasluettelon ja äänestyslippujen painattamisesta. Äänestyslippujen tulee olla KVV 2:10 §:n 1 momentissa ja 42 §:n 1 momentissa olevien määräysten mukaisia.

Piispanvaaliin mahdollisesti tulevalla toisella vaalikierroksella äänestyslipun on syytä olla erivärinen kuin ensimmäisessä vaalissa. Toisessa vaalissa ehdokkailla on samat numerot kuin ensimmäisessä vaalissa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on antanut hänelle tehdyn kantelun johdosta 19.2.2007 päätöksen (Dnro 2225/4/05), joka koskee piispanvaalin vaalitoimittajien luettelon antamista valitsijayhdistyksen asiamiehille vaali-informaation lähettämistä varten. Apulaisoikeusasiamiehen käsitys on, että tuomiokapituli voi, tietosuojaäännösten estämättä, antaa vaalitoimittajien luettelon siihen sisältyvine kotiosoitteineen valitsijayhdistysten asiamiehille. Apulaisoikeusasiamiehen päätöksen mukaan luettelon antaminen on tuomiokapitulin harkinnassa. Koska kyseinen luettelo on tarpeen piispanvaalista käytävää keskustelua varten, kirkkohallitus suosittelee, että luettelo annettaisiin valitsijayhdistysten asiamiehille.

4.3 Vaalitoimitus

Jos asetetaan vain yksi ehdokas, hän tulee ilman vaalia valituksi piispaksi (KL 18:4 §). Jos ehdokkaita on asetettu useampia kuin yksi, tuomiokapituli määrää vaalin ajankohdan. Piispanvaali toimitetaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua sen määräajan päättymisestä, jota tarkoitetaan KVV 3:1 c §:n 1 momentissa. Äänestys toimitetaan samanaikaisesti kaikissa hiippakunnan rovastikunnissa lääninrovastin puheenjohtolla tai, jos hän on estynyt, virassa vanhimman kirkkoherran puheenjohtolla. Piispa, lakimiesasessori ja tuomiokapitulin maallikkojäsen äänestävät tuomiorovastikunnassa. **Lääninrovasti** kutsuu vaalikokoukseen KVV 3:1 §:n 4 momentissa tarkoitettut papit, lehtorit ja valitsijat (KVV 3:2 §). Samalla lääninrovasti lähettää heille äänestysliput, jotta he tarvittaessa voivat äänestää kirjeitse.

Vaalikokouksen kulusta on määräyksiä KVV 3:3 ja 4 §:ssä. Puheenjohtajan on pidettävä rukous ja kehotettava valitsijoita äänestämään yhtä ehdolle asetettua papia. Kun ehdokasasettelu on suoritettu etukäteen ja ehdokkaista on käyty julkista keskustelua, niin vaalitoimituksessa ei sallita enää keskustelua ehdokkaista.

Vaalissa äänivaltainen, joka ei voi saapua vaalitoimitukseen, saa lähettää taitetun äänestyslippunsa vaalin toimittajalle suljetussa kuoressa, jonka päälle hän on merkinnyt nimensä ja sen, että siinä on hänen äänestyslippunsa. Kirje voidaan lähettää vaalin toimittajalle etukäteen postissa, toisen vaalitoimitukseen tulevan mukana tai muun lähetin välityksellä. Jos lähettäjän nimi on äänivaltaisten luettelossa, kirje avataan äänestyslippua auki taittamatta ja lippu pannaan samaan uurnaun kuin muutkin äänestysliput.

Jos puheenjohtaja toteaa, ettei äänestyslipun antaneen tai lähettäneen henkilön nimi ole äänivaltaisten luettelossa, tai muusta syystä katsoo, ettei tällä ole äänioikeutta, puheenjohtajan on pantava vaalitoimituksessa annettu äänestyslippu avaamattomana tämän nimellä varustettuun erilliseen suljettuun kuoreen tai jätettävä kirjeitse lähetetyn äänestyslipun kuori avaamatta sekä lähetettävä kuoret tuomiokapitulille. Puheenjohtajan ratkaisun perusteet on merkittävä pöytäkirjaan. Koska äänivaltaisten luettelo ei ole sitova, sitä koskevat epäselvyydet siirtyvät tuomiokapitulin ratkaistaviksi.

Jos siis epäselvyys äänivaltaisuudesta koskee äänestäjää, joka ei itse ole tullut äänestyspaikalle vaan on lähettänyt äänestyslipun suljetussa kuoressa vaalin toimittajalle, äänestyslippu on kuorta avaamatta lähetettävä tuomiokapituliin. Jos taas epäselvyys koskee sellaista äänestäjää, joka on itse paikalla, hänenkin äänestyslippunsa on pantava sitä avaamatta kuoreen ja päälle kirjoitetaan äänestäjän nimi ja kuori lähetetään suljettuna tuomiokapituliin.

Äänestyslippu, jossa on allekirjoitus tai muu asiaton merkintä, on mitätön.

Vaalitoimituksessa pidetään **pöytäkirjaa**, johon merkitään äänestyslippujen lukumäärä, saapuvilla olevina ja poissa olevina äänestäneet, montako ääntä kukin ehdokas on saanut sekä mitä muuta vaalitoimituksessa on tapahtunut. Pöytäkirjan allekirjoittavat puheenjohtaja ja pöytäkirjanpitäjä. Sen tarkistaa kaksi vaalitoimituksessa valittua tarkistajaa.

Vaalin tulos rovastikunnassa lasketaan äänestyksen jälkeen. Jos äänestyslippu on selvästi mitätön, sitä ei oteta lukuun tulosta laskettaessa. **Tulos** ilmoitetaan välittömästi **tuomiokapituliin sen antamien ohjeiden mukaisesti**. Tulos voidaan myös antaa tiedoksi sitä haluaville.

Puheenjohtajan on lähetettävä äänestysliput ja pöytäkirja tuomiokapituliin suljetussa päällyksessä, johon on merkittävä sen sisältö ja lähettäjä.

Tuomiokapituli avaa istunnossaan vaaliasiakirjat sisältävät päällykset. Tuomiokapitulin on ratkaistava, otetaanko KVI 3:3 §:n 3 momentissa tarkoitettu äänestyslip-

pu huomioon ääntenlaskennassa ja onko jokin äänestyslippu KVVJ 3:4 §:n 1 momentin perusteella mitätön (KVVJ 3:5).

Vaalin tulos lasketaan lopullisesti tuomiokapitulissa. Tuomiokapituli tekee myös ratkaisut äänestyslippujen hyväksymisestä ja mitättömyydestä.

Jos joku ehdokkaista on saanut vaalissa **enemmän kuin puolet** annetuista äänistä, tuomiokapituli vahvistaa vaalin tuloksen ja antaa hänelle valtakirjan piispan virkaan.

Jollei kukaan ole saanut enempää kuin puolet annetuista äänistä, tuomiokapituli määrää toimitettavaksi **uuden vaalin**, joka on toimitettava 30 päivän kuluessa ensimmäisestä vaalista. Uudessa vaalissa ovat ehdokkaina ne kaksi pappia, jotka ovat saaneet ensimmäisessä vaalissa suurimmat äänimäärät (KVVJ 3:4 §). Uusi vaali on toimitettava samojen menettelysäännösten mukaan kuin ensimmäinen vaali. Nämä säännökset ovat KVVJ 3:2–4 §:ssä. Toisessa vaalissa enemmän ääniä saanut pappi on valittu piispaksi.

Tuomiokapituli ilmoittaa vaalin tuloksesta pöytäkirjanotteella, jossa on valitusosoitus, ehdokkaille ja valitsijayhdistysten asiamiehille (KL 24:11).

4.4. Arkkipiispan vaali

Arkkipiispan vaalissa äänivaltaiset Turun arkkihiippakunnan osalta määräytyvät samalla tavalla kuin äänivaltaiset muissa hiippakunnissa piispanvaalissa. Lisäksi arkkipiispan vaalissa ovat äänivaltaisia myös muiden hiippakuntien kirkolliskokousedustajat ja saamelaiskäräjien valitsema kirkolliskokousedustaja sekä hiippakuntavaltuustojen ja tuomiokapitulien jäsenet. Lisäksi äänivaltaisia ovat kirkkohallituksen jäsenet. (KL 18:3 §:n 3 momentti)

Jos äänioikeutetulla on arkkipiispan vaalissa äänioikeus usealla perusteella, käytetään äänioikeutta seuraavasti:

1. piispa äänestää kirkolliskokousedustajana, jolloin tuomiokapitulin jäsenenä äänioikeutta käyttää pappisvarajäsen;
2. kirkkohallituksen jäsen, joka ei ole piispa, äänestää kirkkohallituksen jäsenenä, jolloin kirkolliskokousedustajana tai hiippakuntavaltuuston taikka tuomiokapitulin jäsenenä äänioikeutta käyttää varajäsen; sekä
3. muu äänioikeutettu, jolla on äänioikeus sekä kirkolliskokousedustajana että hiippakuntavaltuuston jäsenenä taikka kirkolliskokousedustajana ja tuomiokapitulin jäsenenä, äänestää kirkolliskokousedustajana, jolloin hiippakuntavaltuustossa tai tuomiokapitulissa äänioikeutta käyttää varajäsen. (KVVJ 3:1 § 6 momentti).

Kuulutukset kirkkoherranvaalissa

I Vaaliluettelon nähtävillä olo

Kts. KVJ 2:18 §

KUULUTUS

X:n seurakunnassa toimitetaan _____ kirkkoherranvaali.

Kirkkoherranvaalin vaaliluettelo pidetään valvonnan alaisena nähtävänä _____ kello _____ ja _____ kello 15–19 kirkkoherranvirastossa, osoite _____.

Äänioikeutetuiksi vaaliluetteloon on merkitty kaikki viimeistään ensimmäisenä vaalipäivänä _____ 18 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka on merkitty seurakunnan läsnä oleviksi jäseniksi viimeistään 70 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää, siis viimeistään _____.

Äänioikeutettu seurakunnan jäsen ja kirkkoherra saavat tehdä vaaliluetteloa koskevan oikaisuvaatimuksen seuraavasti: Seurakunnan jäsen saa tehdä oikaisuvaatimuksen sillä perusteella, että äänioikeus on ilman laillista syytä häneltä kielletty tai myönnetty toiselle ilman laillista perustetta. Kirkkoherra saa tehdä oikaisuvaatimuksen sillä perusteella, että joku on virheellisesti jätetty pois vaaliluettelosta taikka merkitty siihen äänioikeutta vailla olevaksi tai äänioikeutetuksi. Oikaisuvaatimusta ei voida perustaa muuttoon, joka on tapahtunut seurakuntaan alle 70 päivää ennen ensimmäistä vaalipäivää.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti ja jätettävä viimeistään _____ ennen klo 16 kirkkoherranvirastoon, osoite _____. Virasto on tavanomaisen aukioloajan lisäksi auki mainittuna päivänä klo 14–16.

Vaalilautakunta kokoontuu käsittelemään oikaisuvaatimuksia _____ klo _____ pidettävässä kokouksessa.

X _____

X:n vaalilautakunnan puolesta

puheenjohtaja _____

Kuulutus on ollut nähtävillä seurakunnan ilmoitustaululla _____ ja julkaistu lehdessä _____.

II Kuulutus vaalin toimittamisesta ja ennakkoäänestyksestä

Kts. KVJ: 2:23 § 2 momentti

KUULUTUS

X:n seurakunnassa toimitetaan _____ kirkkoherranvaali.

Kirkkoherranvaali alkaa _____ kirkossa jumalanpalveluksen jälkeen _____ kello _____ ja päättyy kello _____. Maanantaina äänestys alkaa kirkossa kello _____ ja päättyy kello _____.

Kirkkoherranvaalin ennakkoäänestys tapahtuu seurakunnan kirkkoherranvirastossa alkaen maanantaina _____ ja päättyen perjantaina _____ joka päivä kello 9–18.

Äänioikeutettu, jonka kyky liikkua tai toimia on siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse äänestys- eikä ennakkoäänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saa tietyin edellytyksin äänestää ennakolta kotonaan. Hänen tai hänen valitsemansa henkilön on ilmoitettava kotiäänestyspyyntö vaalilautakunnalle kirjallisesti tai puhelimitse viimeistään _____ ennen kello 16 kirkkoherranvirastoon.

Vaalin tulos julistetaan kirkossa sunnuntaina / maanantaina _____ aikaisintaan kello _____. Kirkkoherranvaalin pöytäkirja on nähtävänä kirkkoherranvirastossa _____.

X _____

X:n vaalilautakunnan puolesta

puheenjohtaja _____

Kuulutus on ollut nähtävillä seurakunnan ilmoitustaululla _____ ja julkaistu lehdessä _____.

Ennakkoäänestysmateriaalin lähetekirje - esimerkki

Vastaanottaja

┌ ┐
Patajärven seurakunnan VAALILAUTAKUNTA

Osoite

KIRKKOHERRANVIRASTO

└ ┘

a) Ennakkoäänestäjän sukunimi (myös entiset) painokirjaimin

b) Etunimet (myös entiset)

c) Henkilötunnus

d) Seurakunta, jossa ennakkoäänestäjä on merkitty vaaliluetteloon

Patajärvi

e) Ennakkoäänestäjän postiosoite

Vaalisalaisuuden säilyttäen olen itse täyttänyt äänestyslipun ja sulkenut sen taitettuna vaalikuoreen.

 Ennakkoäänestäjän allekirjoitus

Lähetekirje on allekirjoitettava vaalitoimitsijan läsnä ollessa.

	Ennakkoäänestyspaikka	Päiväys
VAALITOIMITSIJA TÄYTTÄÄ	Todistan, että edellä mainitun henkilön ennakkoäänestys on tapahtunut kirkon vaalijärjestyksen 2 luvussa määrättyllä tavalla. _____ Vaalitoimitsijan allekirjoitus	

Kirkkoherranvaalin vaalilippu -esimerkki

Tampereen Messukylän seurakunnan kirkkoherran vaali 12.–13.11.2006			
1. vaalisijalla	2. vaalisijalla	3. vaalisijalla	
Jari NURMI	Jari VÄLIMAA	Tomi KARTTUNEN	
Helsingin kristillisen opiston rehtori, pastori	Vilppulan seurakunnan kirkkoherra	Kangasalan seurakunnan Sahalahden kappeliseurakunnan kappalainen	

Ilmoitus kirkkoherranvaalissa vaalisijoille asetetuista

Esimerkki:

Tampereen Messukylän seurakunnan kirkkoherran vaali 12.–13.11.2006

MESSUKYLÄN SEURAKUNNAN KIRKKOHERRAN VAALISSA OVAT EHDOLLA:

1. Helsingin kristillisen opiston rehtori pastori Jari Nurmi
2. Vilppulan seurakunnan kirkkoherra Jari Välimaa
3. Kangasalan seurakunnan Sahalahden kappeliseurakunnan kappalainen Tomi Karttunen

YLIMÄÄRÄISEKSI EHDOKKAKSI ON PYYDETTY JA HYVÄKSYTTY:

Messukylän seurakunnan kappalainen Ari Rantavaara

Vaalisijalla olevaa ehdokasta äänestetään tekemällä näkyvä merkintä äänestyslipun siihen osaan, jossa tämän nimi on.

Ylimääräistä vaaliehdokasta äänestetään kirjoittamalla hänen nimensä vaalilipussa olevaan tyhjään sarakkeeseen.

Ylimääräistä vaaliehdokasta äänestävällä on oikeus äänestää myös varsinaisella vaalisijalla olevaa pappia. Tällainen toissijainen ääni lasketaan siinä tapauksessa, että ylimääräisen ehdokkaan saamat äännet eivät ylitä lain asettamaa äänikynnystä.

Kirkkoherranvaalin vaaliprosessin kulku seurakunnassa, esimerkkiaikataulu

1. Tuomiokapitulin vaaliehdotus 1.11.2006.
Päätös samana päivänä tiedoksi kirjeellä hakijoille; 7 päivän tiedoksisaamisaika ja 14 päivän oikaisuvaatimusaika. Vaaliehdotus lainvoimainen 23.11.2006.
2. Tuomiokapituli päättää vaalinäytteistä ja vaalin toimittamisesta 5.12.2006. Vaalinäytteet annetaan 14., 21. ja 28.1.2007. Vaali aloitetaan 11.2.2007. Päätöksestä on tiedotettava seurakuntaan samana päivänä.
3. Kuulutus vaaliluettelon nähtäville asettamisesta asetetaan ilmoitustaululle 7.12.2006 ja julkaistaan seuraavalla viikolla, viimeistään 13.12.2006, lehdessä.
4. Vaaliluettelo valmistuu 15.12.2006 ja kirkkoneuvoston valitsevat jäsenet tarkistavat ja varmentavat vaaliluettelon.
5. Vaaliluettelo on nähtävillä 18.12.2006 vähintään neljän tunnin ajan ja 19.12. vähintään kello 15–19.
6. Vaaliluetteloa koskevan oikaisuvaatimuksen jättöaika päättyy 21.12.2006 klo 16. Viraston on oltava avoinna tuona päivänä vähintään klo 14–16.
7. Vaalilautakunta käsittelee oikaisuvaatimukset kahden viikon kuluttua vaaliluettelon nähtävilläoloajan päättymisestä pidettävässä kokouksessa. Esimerkkitapauksessa kokous pidetään 3.1.2007. Päätökset valitusosoituksineen lähetetään seuraavana arkipäivänä kirjeitse oikaisuvaatimuksen tekijälle ja sille, jonka äänioikeutta päätös koskee. Tiedoksianto-aika on seitsemän päivää kirjeen lähettämisestä, siis 11.1.2007. Valitusaika on seitsemän päivää tiedoksisaamisesta, siis 18.1.2007 mennessä. Valitus jätetään kirkkoherranvirastoon. Jos oikaisuvaatimuksia ei ole, vaaliluettelo merkitään lainvoimaiseksi.
8. Ennakoäänestyksessä käytettävät lähetekirjeet painatetaan, ja lähetekuoret ja vaalikuoret tilataan tuomiokapitulista.
9. Vaalilautakunta käsittelee asian kiireellisesti antaa lausunnon valituksista ja lähettää asiakirjat kokonaisuudessaan hallinto-oikeudelle.
10. Tuomiokapituli lähettämä kuulutus vaaliehdokkaista, ylimääräiseksi ehdokkaaksi kelpoisista hakijoista ja vaalin aloittamisesta asetetaan ilmoitustaululle viimeistään 29.12.2006. Koska päätös vaaliaikataulun vuoksi on saapunut seurakuntaan jo viikolla 49, kuulutus on asetettu taululle jo tuossa vaiheessa. Kyse on vaalitiedotuksesta.

11. Vaalilautakunta käsittelee pyynnön ylimääräisestä vaaliehtokkaasta. Vaalilautakunnan kokous pidetään aikaisintaan ke 30.1.2007 klo 16 jälkeen.
12. Seurakunnan kuulutuksen kirkkoherranvaalin toimittamisesta ja ennakkoäänestyksestä on KVJ 2:24 §:n mukaan oltava ilmoitustaululla viimeisestä vaalinäytapäivästä lukien, siis käytännössä pe 26.1.2007 lukien äänestyksen päättymiseen asti. Koska tämä kuulutus on asetettu nähtäville jo ennen kuin ylimääräistä vaaliehtokasta koskeva pyyntö on esitettävä, niin kuulutuksessa ei ole mainintaa ehdokkaista.

Ennakkoäänestys alkaa 5.2.2007, joten vaalikuulutus ennakkoäänestys- ja kotiäänestystietoineen julkaistaan lehdessä viimeistään 31.1.2007. Vaalikuulutuksessa mainitaan myös vaalin tuloksen julistamisaika. Vaalilautakunta tekee nämä päätökset esimerkiksi kokouksessa 3.1.2007.
13. Ennakkoäänestys toimitetaan 5.–9.2.2007 seurakunnan kirkkoherranvirastossa klo 9–18.
14. Vaali aloitetaan 11.2.2007. Se päättyy vaalilautakunnan päätöksen mukaisesti. Suoritettuaan ääntenlaskun vaalilautakunta julistaa vaalin tuloksen ja antaa valitusosoituksen. Seurakunnan jäsenen valitusaika alkaa tuloksen julistamisesta ja päättyy 30 päivän kuluttua. Vaali on päättynyt ja tulos julistettu 12.2.2007. Valitusaika hallinto-oikeuteen päättyy siis seurakunnan jäsenen osalta 13.3.2007. Ehdokkaan valitusaika kohdassa 15.
15. Äänestysliput pakataan ja sinetöidään ja säilytetään arkistossa neljä vuotta.
16. Ehdokkaille asianosaisina tiedoksianto tapahtuu virallisesti lähettämällä pöytäkirjanote postitse. Heidän valitusaikansa alkaa päätöksen tiedoksisaamisesta (KL 24:11 § 1 mom.). Tiedoksisaanti katsotaan tapahtuneen 20.2.2007. Valitusaika päättyy 21.3.2007. Vaalituloksen lainvoimaisuuden voi siis tarkistaa hallinto-oikeudesta 22.3.2007.
17. Vaalipöytäkirjan toinen kappale lähetetään välittömästi sen valmistuttua tuomikapitulille. Vaalin saatua lainvoiman tuomikapituli antaa valtakirjan virkaan valitulle.

Valitusosoitus kirkkoherranvaalissa

VALITUSOSOITUS

Vaalilautakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla _____ hallinto-oikeuteen kirjallisella valituksella. Valitusoikeus on seurakunnan jäsenillä ja kirkkoherranvaalissa mukana olleilla ehdokkailla.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa vaalilautakunnan päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Ehdokkaan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua vaalituloksen sisältävän kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Pöytäkirjanote on postitettu ehdokkaille _____.

Seurakunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, kun kirkkoherranvaalin tulos on julistettu. Vaalin tulos on julistettu _____.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa _____ hallinto-oikeudelle. Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, taikka, jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- vaalilautakunnan päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja tai julkinen oikeusavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

_____ **hallinto-oikeuden osoite**

Käyntiosoite:

Postiosoite:

Telekopio:

Sähköposti:

Hallinto-oikeus ei peri vaaleja koskevassa asiassa päätöksestään oikeudenkäyntimaksua (oikeudenkäyntimaksulaki 6 § 4 kohta).

Piispanvaalin vaaliprosessin kulku hiippakunnassa, esimerkkiaikataulu

1. Piispan virka tulee avoimeksi 1.1.2008 piispan siirtyessä eläkkeelle.
2. Istunnossaan 7.3.2007 tuomiokapituli määrää toimitettavaksi piispanvaalin hiippakunnassa ja määrää vaalipäivän ja mahdollisen toisen vaalipäivän; 10.9.2007 klo 13.00 ja 1.10.2007 klo 13.00.
3. Tuomiokapituli vahvistaa 14.3.2007 rovastikunnittain luettelon äänivaltaisista papeista ja lehtoreista ja lähettää kullekin lääninrovastille otteen luettelosta. Äänioikeutettujen pappien ja lehtoreiden lukumäärä määräytyy 1.2.2007 tilanteen mukaan (pääöstä edeltävän kuukauden alun tilanteen mukaan). Äänivaltaisia pappeja ja lehtoreita on yhteensä 470.
4. Tuomiokapituli määrää KL 18:3 § 2 mom. 6 kohdan tarkoittamien valitsijoiden lukumäärän ja jaon seurakuntien kesken. Tieto lähetetään viipymättä kirkkoherroille. Jaon pohjana oleva seurakuntien väkiluku määräytyy vuoden 2006 lopun tilanteen mukaan. Maallikkovalitsijoita on yhteensä 470.
5. Tuomiokapituli ilmoittaa, että seurakuntien on valittava maallikkovalitsijat 30.4.2007 mennessä ja että kirkkoherran on lähetettävä tieto valittujen nimistä ja osoitteista tuomiokapitulille 2.5.2007 mennessä. Tuomiokapituli lähettää luettelon kaikista valitsijoista kirkkoherranvirastoille viipymättä toukokuun alussa.
6. Valitsijoiden luettelo pidetään valitsijoiden nähtävillä kirkkoherranvirastossa ehdokasasettelun ajan (16.7.2007 saakka) ja tästä ilmoitetaan valitsijoille. Kirkkoherra huolehtii, että luettelo hävitetään ehdokasasettelun päättymisen jälkeen.
7. Tuomiokapituli päättää ehdokasasettelun alkamisesta istunnossaan 9.5.2007 (päätettävä kahden viikon kuluessa valitsijailmoitusten saapumisesta), minkä jälkeen tuomiokapitulista on saatavissa valitsijayhdistysten perustamisasiakirjoja. Yhdistyksen voi perustaa vähintään 10 piispanvaalissa äänivaltaista henkilöä, ja se voi nimetä ehdokkaakseen yhden papin, joka on antanut suostumuksen ehdokkuudelleen. Ehdokasasettelu 16.5.–16.7.2007, aika päättyy 16.7.2007 klo 16.00.
8. Tuomiokapituli tarkastaa (tarkastettava kahden viikon kuluessa ehdokasasettelun päättymisestä) 18.7.2007 olevassa istunnossaan valitsijayhdistysten perustamisasiakirjat.
9. Asiamiesten on kahden viikon kuluessa, viimeistään 1.8.2007, oikaistava asiakirjoissa mahdollisesti oleva virhe.

10. Tuomiokapituli tekee istunnossaan 8.8.2007 KVJ 3:1 c §:n tarkoittamat päätökset (päätökset on tehtävä kahden viikon kuluessa asiamiesten oikaisusta):
 1. tehtävä oikaisumenettelyn aiheuttamat korjaukset perustamisasiakirjoihin;
 2. laadittava luettelo vaalikelpoisista ehdokkaista;
 3. laadittava ehdokasluettelo arpomalla ehdokkaiden järjestys ja numeroimalla ehdokkaat juoksevassa järjestyksessä numerosta 2 alkaen; sekä
 4. toimitettava lääninrovasteille ehdokasluettelo.

Jos vain yksi ehdokas on asetettu, hän tulee ilman vaalia valituksi piispaksi.
11. Tuomiokapituli huolehtii ehdokasluetteloiden ja äänestyslippujen painattamisesta. Eriväriset äänestysliput kahdelle eri kierrokselle.
12. Piispanvaali (aikaisintaan 30 päivän kuluttua edellä olevan kohdan 10 toimenpiteistä) suoritetaan 10.9.2007 klo 13.00 lääninrovastien koolle kutsumissa kokouksissa. Äänestys suljetuin lipuin. Ohjeet, ehdokaslista ja vaaliliput on lähetetty äänivaltaisille lääninrovastin kutsun mukana. Äänioikeutettu, joka ei voi saapua vaalitoimitukseen, voi äänestää postitse.
13. Vaalitoimituksessa pidetään annetuista äänistä ja vaalitoimituksen tapahtumista pöytäkirjaa, jonka allekirjoittavat puheenjohtaja (lääninrovasti) ja pöytäkirjanpitäjä. Kaksi vaalitulaisuudessa valittua pöytäkirjan tarkastajaa.
14. Vaalin tulos rovastikunnassa lasketaan ja tulos ilmoitetaan tuomiokapituliin sen antamien ohjeiden mukaisesti. Äänestysliput ja pöytäkirja lähetetään tuomiokapituliin. Vaalin tulos lasketaan lopullisesti tuomiokapitulissa. Tuomiokapitulien aikanaan tekemästä vaalin tuloksen vahvistamispäätöksestä on valitusoikeus hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa.
15. Jos kukaan ehdokkaista ei saa yli puolta äänistä, toinen vaali 1.10.2007 kahden eniten ääniä saaneen kesken. Vaali toimitetaan samalla tavalla lääninrovastin kutsusta kuin ensimmäinen vaali. Toisella kierroksella käytetään samoja ehdokasnumeroita.
16. Tuomiokapituli ilmoittaa vaalin tuloksesta pöytäkirjanotteella, jossa on valitusosoitus, ehdokkaille ja valitsijayhdistysten asiamiehille (KL 24:11).
17. Tuomiokapituli antaa valitulle valtakirjan piispan virkaan.